

YAYIN TANITIMI / BOOK REVIEW

Doğu Asya Tarihi: Çin, Japonya, Kore-Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar

Gülten ÇAKMAK*

Künye: Holcombe, Charles, (2016), Doğu Asya Tarihi: Çin, Japonya, Kore-Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar, Dergâh Yayınları, Çev. Muhammed Murtaza Özeren, 431 sayfa, ISBN: 9789759956929

Çalışmanın Önemi

21. yüzyılda genel anlamda Asya bölgesi ve özelde Çin, Japonya ve Kore'yi kapsayan Doğu Asya bölgesi oldukça önemli bir yere sahiptirler. Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti'nin önderlik ettiği ülkeler, küresel ekonomide ve hegemonya ilişkilerinde ön sıralarda yer almaktadırlar. Ekonomik anlamdaki değişim ve gelişmelerinin göstergelerinden biri olarak Fortune Global 500 sıralamasına bakıldığında; 2018 tarihinde 500 şirketin 210'u Asyalı ülkelerden olmuştur. Tarihsel olarak nasıl bir değişim gösterdiğine bakıldığında ise son 20 yılda Asya'nın payı %19'dan %30'a çıkmıştır (McKinsey Global Institute, 2019: 8). Sözü edilen etkileri o denli büyüktür ki özellikle Çin özelinde, küresel liderliğin el değiştirme olasılığı da tartışmalar arasındadır. Tek Kuşak Tek Yol Projesi ve Asya Altyapı Yatırım Bankası gibi girişimlerle Çin, bölgesel ve küresel ekonomide merkezi bir yere sahip olmayı hedeflemekte ve bu amaca yönelik olarak kreditor görevini üstlenmektedir. Söz konusu girişimlerle sadece ekonomik olarak güçlenmeyi hedeflememekte, ABD liderliğinde sürmekte olan küresel sisteme ciddi bir alternatif oluşturmaktadır. Böylece ABD hegemonyasının zayıflatılması önemli amaçlardandır (Cai, 2018).

Yukarıda kısaca belirtmeye çalışıldığı gibi, günümüz ve gelecekteki değişim ve dönüşümleri anlamlandırmada Asya

* Arş. Gör., Ordu Üniversitesi, Ünye İİBF, ÇEEİ Bölümü, E-Posta: gltncakmak@hotmail.com ORCID: 0000-0001-9691-4154; Gönderim Tarihi: 26 Ocak 2022, Kabul Tarihi: 19 Nisan 2022

Önerilen Atf: Çakmak, G., (2022). Kitap Tanıtımı: Doğu Asya Tarihi: Çin, Japonya, Kore-Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar, *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 5(10),s.115-124.

Yayın Tanıtımı /Book Review: Çakmak, Doğu Asya Tarihi: Çin,...

bölgesinin önemi büyüktür. Küresel anlamda ekonomik ve siyasi hegemonik etkisi artan ve gelecekte de bu etkinin artarak devam edeceği beklenen bölgenin anlaşılması kritik bir yere sahiptir. Bu anlamda Charles Holcombe tarafından yazılmış olan “Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar” adlı çalışma, Çin, Japonya ve Kore ülkeleri özelinde Doğu Asya tarihini ele alması açısından önem taşımaktadır. Çalışma, milattan önceki dönemden, ilgili efsanelerden başlayarak günümüze kadar gelerek bütüncül bir bakış açısıyla bölgenin tarihini ele almaktadır.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın ortaya çıkmasındaki temel motivasyon, 21. yüzyılda dünya ekonomisinde önemli bir yere sahip olan Doğu Asya ülkelerinin günümüzdeki konumunun bir ilk olmadığının ifade edilmek istenmesidir. Aksine barut, pusula, matbaa gibi Batılı kapitalist ülkelerin gelişmesi için çok önemli yerleri olan teknik bilgilerin mucidi olan bölge, tarihsel olarak belirli dönemler haricinde hep önemli bir yere sahiptir. Batı medeniyetinin oluşmasında Doğunun teknoloji, kurumlar ve düşünce gibi gelişmiş kaynaklarının etkisinin görmezlikten gelinmesi Avrupa-merkezci ve oryantalist bakış açısının bir sonucudur (Hobson, 2020: 17-22; Abu-Lughod, 2020). Dolayısıyla günümüz dünyasında en önemli gelişmelerinden biri olarak görülmesi gereken Asyalı ülkelerin liderlik yarışında ön sıralarda yer alması durumu bir asla geri dönüştür. Yazar, Doğu Asya bölgesini bilinen en eski tarihlerinden itibaren ele alarak kültürel, ekonomik, sosyal vb. gelişimleriyle dünya tarihindeki önemlerinin altını çizmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın, temel amacını gerçekleştirdiği görülmektedir. Özellikle Çin örneği özelinde 13. yüzyıldan başlayarak 1800’lü yıllara varana dek küresel ekonomide bir merkez belirlenmesi gerekiyorsa bu merkezin Çin olması gerektiği, üretim hacmi vb. gibi ekonomik göstergelerle belirtilmiştir. 19. yüzyılın bölge için bir dönüm noktası olduğu belirtilebilir. Batılı güçlerin sanayileşmesi ve sanayileşmenin savaş ekonomisine yansısıyla birlikte Doğu Asya ülkelerinin askeri anlamda mücadele edememelerine neden olmuştur. Çin ile yaşanan I. ve II. Afyon Savaşları, Japonya ile yaşanan süreç, bölge ekonomisinin zorla dışarı açılmasına yol açmıştır. Sözü edilen dönem ve II. Dünya Savaşının bölgede yarattığı tahribatla birlikte Doğu Asya bölgesi önemli sorunlar yaşamıştır. 21. yüzyılla birlikte bu

Yayın Tanıtımı /Book Review: Çakmak, Doğu Asya Tarihi: Çin,...

durumun tekrar değiştiği gözlemlenmektedir. Dünyanın en büyük ekonomileri arasında Çin ve Japonya önemli bir yere sahiptir.

Çalışmanın Yapısı

Çalışma 12 alt bölümden oluşmaktadır. Bölümlerin oluşturulmasında tarihsel bir dönemleştirilmeye gidilmiştir. Bir diğer ifade ile Çin, Japonya ve Kore medeniyetleri, sözlü tarihten başlayarak günümüze kadar olan gelişmeler 12 alt döneme bölünerek aktarılmıştır. Sözü edilen her bölüm kısaca ele alınacaktır.

İlk bölüm, Doğu Asya'da medeniyetin kökenleri ismini taşımaktadır. Başlıktan da anlaşılacağı gibi ilk bölümde, Çin, Japonya ve Kore medeniyetlerinin ortaya çıkışındaki mit ve efsanelere yer verilmiştir. Bu anlamda Kore'nin MÖ 2333 yılına kadar uzanan efsanesinde, İlah Hwanung cennetten inerek dişi bir ayı ile birleşmiş ve bu birleşmeden Kore'nin babası olarak bilenen Lord Tan'gun doğmuştur. Japonya'da da ilahi güçlerden kaynaklı bir varoluşun benimsendiği görülmektedir. Japon tarihinin güneş tanrıçası Amaterasu'nun torununun cennetten üç kutsal Japon krallık sembolünü getirmesi ile başladığına inanılmaktadır. Çin medeniyetinin ortaya çıkmasında ise tanrısal güçler yerine güçlü insan kahramanlara atıflar söz konusudur. Bu anlamda MÖ 2852 yıllarına dayanan ve hayvanları evcilleştiren Fuxi gibi kahramanların medeniyetin başlangıcını oluşturan önemli kahramanlar olduğuna yer verilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünün vurguladığı önemli bir nokta, medeniyetlerin Irak, Mısır gibi ülkelerin bulunduğu Doğu Asya'ya göre Batı bir bölgede oluştuğu ve tüm dünyaya yayıldığı düşüncesinin Batılı bir bakış açısını yansıttığı ve yapılan arkeolojik kazılarla ele alınan bölgenin çok eski tarihlere dayandığı ve farklı bölgelerden etkileşimlerin oldukça kısıtlı olduğu yönündedir.

İkinci bölüm, biçimlendirici dönem olarak adlandırılmıştır ve MÖ 1045- MS 280 dolayları dönemini ele almıştır. Sözü edilen dönemin önemli yönlerinden ilki Şang hanedanlığının, Zhou halkı tarafından fethedilmesi ile başlamaktadır. MÖ 1045 dolaylarında gerçekleşen fetih ile birlikte yabancı bir halk olan Zhou'ların başa gelmesi, Çin medeniyeti için önemli bir özellik olan hanedanlıklarla yönetilme halinin önemli bir örneğini teşkil etmektedir. Bu husus, Çin medeniyetinin tek bir halk tarafından oluşmadığı ve dahası yönetilmediğini göstermektedir. Yönetime farklı halkların gelmesi, medeniyetin devamlılığına zarar vermemiştir. Bir diğer ifade ile

Yayın Tanıtımı /Book Review: Çakmak, Doğu Asya Tarihi: Çin,...

önemli olan yöneticiler değil medeniyetin devamlılığı olmuştur. Dönemin oldukça önemli ve belirleyici bir diğer yanı Konfüçyüsçülük, Taoculuk ve Kanunculuk gibi Doğu Asya medeniyetlerinin ortak değerlerinin oluşmaya, yerleşmeye başladığı dönem olmasıdır. Zhou hanedanlığı döneminden itibaren başlayan ve siyasi gelenek için belirleyici özellik taşıyan Konfüçyüsçü gelenekle yönetme ilkesi oluşmaya başlamıştır. Yönetimin “Göğün Buyruğu” ile belirlendiği ve iyi ve hakkaniyetli yönetim olmazsa “Buyruk Değişiminin” gerçekleşebileceği düşüncesi oluşmuştur. Buyruğun değişmesi kavramı, günümüz devrim kavramının atası olduğu ifade edilebilir. Bir diğer önemli husus, MÖ 221-207 yılları arasında Qin adında ilk imparatorluğun kurulmuş olmasıdır. İlk imparatorluk döneminde merkezi yönetim oluşturulmuş, yazı, ağırlık, uzunluk gibi birimler standartlaştırılmıştır. Sözü edilen dönemde Konfüçyüsçü gelenekten uzaklaşmış ve “zengin bir ülke ve güçlü bir ordu” anlayışı egemen hale gelmiştir.

Üçüncü bölüm, çok ulusluluk çağı başlığını taşımaktadır. 4. yüzyılın başlarında ilk olarak Qin hanedanlığı tarafından kurulan merkezi yönetim parçalanmıştır. Kuzey Çin, Güney Çin gibi farklı egemenlik alanları oluşmuştur. Güney Çin (317-589) olarak adlandırılan bölgede, kültürel ve ekonomik anlamda oldukça önemli gelişmeler yaşanmıştır. Ekonomik alandaki ticarileşmenin artması, deniz ticaretinin yaygınlaşmasıyla ticaretin uluslararasılaşması gibi hususlar, Güney Hanedanlığının başkenti konumunda olan Nanjing’i 500 yılları sırasında dünyanın en büyük şehri konumuna getirmiştir (1,4 milyonluk nüfus ile). Sözü edilen dönemlerde Avrupa’ya bakıldığında hem kültürel hem de iktisadi anlamda bir düşüş içerisinde olduğu görülmektedir.

Dördüncü bölüm, toplumun yaratılması: Çin, Kore ve Japonya (7.-10. yüzyıllar) başlığını taşımaktadır. 581-618 dönemleri arasında hüküm süren Sui hanedanlığı, güney bölgesini de fethederek yeniden birliği sağlamıştır. Sui hanedanlığına son vererek yönetimi ele geçiren Tang hanedanlığı döneminde Doğu Asya medeniyeti içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan memuriyet sınavı sistemi, mükemmelleşmiştir. Ele alınan dönemin en önemli özelliklerinden biri de, ekonominin ticarileşme düzeyindeki artıştır. Çevre ülkelerle olan ilişkilerin artması ve pazar odaklı üretimin gerçekleştirilerek uluslararası bir sistemde ticaretin gerçekleştiriliyor olmasıdır. Holcombe bu durumu, “Avrupa’nın nispeten bir su

Yayın Tanıtımı /Book Review: Çakmak, Doğu Asya Tarihi: Çin,...

birikintisi olduğu bu dönemde, dünya nüfusunun üçte birini içeren Çin'in ise küresel merkez olma yolunda gürül gürül akıyordu" (Holcombe, 2016: 139) şeklinde ifade etmiştir.

Beşinci bölüm, kemale ermiş bağımsız gidişatlar (10.-16. yüzyıllar) olarak adlandırılmıştır ve sözü edilen dönemin en belirgin özelliğini iktisadi ve askeri anlamda yaşanan çelişkiler olduğu ifade edilebilir. Kültürel, sanatsal, ticari, teknoloji alanında dönemin en önemli merkezlerinin başında geliyor olmasına rağmen askeri anlamda zayıflık içerisindedir. Söz konusu dönemde İspanya, İslam dünyası ülkeleri gibi geniş alanları içeren deniz ticaretleri yaşanmaktadır. Deniz ticaretinin gelişmesinin de bir sonucu olarak, dönemin en gelişmiş gemilerine sahiptir. Ticaretin gelişme seviyesinin bir göstergesi olarak yerel simsarlardan krediler elde edilebilmesi de gösterilebilir.

Altıncı bölüm, erken modern Doğu Asya (16.-18. yüzyıllar) başlığını taşımaktadır ve Çin önderliğinde uluslararası ticaretin artarak devam ettiği ve ekonomik merkez olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Avrupa merkezli görüşlerin belirttiği, 16. yüzyılda Avrupalıların yeniden-sıfırdan bir sistem kurduğu görüşünün yanlısına olduğu ve zaten var olan bir sisteme Avrupalıların entegre olduğu, dahası süreç içerisinde hegemon güç haline geldiklerinin altı çizilmiştir. Bununla birlikte iktisadi anlamdaki olumlu gelişmelere rağmen askeri ve yönetsel sorunlar devamlılığını sürdürmektedir. 1800'lü yıllara değin Çin, gerek nüfus yapısıyla gerekse ticaretteki gücüyle merkezi konumda olmaya devam etmiştir. Bu durumun bir göstergesi olarak 1800'de Çin'in üretimi tüm Avrupa'nın (Rusya dahil) üretiminden daha fazla olması gösterilebilir

Yedinci bölüm, 19. yüzyıl medeniyetler karşılaşması başlığını taşımaktadır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren iktisadi anlamdaki Çin gücünün önemli darbeler almaya başladığı görülmektedir. İngiltere özelinde başlayan sanayileşme Avrupalı ülkelerin önemini arttırmıştır. İngiltere'nin sahip olduğu iktisadi gücünü askeri alanda da etkin kullanması sonucunda sahip olduğu güçlü donanmalar, Çin ile giriştiği Afyon Savaşını kazanmasına ve Çin limanlarının İngiliz mallarına açılmasına neden olmuştur. Aynı zamanda 1800'lü yılların başında Çin, üretimin üçte birini yaparken 1840'lı yıllarda İngiltere üretimde belirleyici güç olmuştur. Sözü edilen dönemde önemli bir değişim de Japonya'da meydana gelmektedir. Meiji Restorasyonu

Yayın Tanıtımı /Book Review: Çakmak, Doğu Asya Tarihi: Çin,...

olarak bilinen modernleşme hamlesi ile Japonya sanayileşme ve güçlü bir orduya sahip olma noktasında önemli girişimlerde bulunmuştur. “Ülkeyi zenginleştir, orduyu güçlendir” sloganıyla hareket eden Japonya, devlet eliyle güçlü bir ekonomiye sahip olunarak dönemin güçlü bir ülkesi olabileceğini anlamış ve bu doğrultuda hareket etmiştir. Meiji Restorasyonu dönemi Japonyası için, sanayileşmeyi başarılı şekilde gerçekleştirebilen batılı olmayan ilk ülke örneği denilebilir.

Sekizinci bölüm, batılılaşma çağı (1900-1929) başlığını taşımaktadır. Uluslararası anlamda güç dengelerinin önemli derecede değişmesi Doğu Asya ülkelerinde de değişimler yaşamasını beraberinde getirmiştir. Yaşanan Afyon Savaşları, iç isyanlar ve 1895’te gelen Japon işgali ile Çin İmparatorluk döneminin sonu gelmiştir. Batılı güçlerin iktisadi ve askeri anlamdaki egemenliği, bölgede batılılaşma yönünde ciddi bir isteğe neden olmuştur. Bu anlamda Çin’de 1911 Devrimi yaşanmış ve Dört Mayıs Hareketi olarak bilinen gençlerin önünü çektiği hareketle bilim ve demokrasi isteği dile getirilmiştir. Böylece 1912 tarihinde Cumhuriyet kurulmuş ve Konfüçyüsçü gelenek, modernleşmenin önünde engel olarak görülmüştür. Ele alınan dönemde bir diğer önemli husus, Kore’nin 1905 tarihinde Japonya tarafından işgal edilmiş olmasıdır. Japonya’nın iktisadi ve askeri anlamdaki güçlenmesi sonucu Kore işgal edilmiş ve sömürge bölgesi haline getirilmiştir. Japon işgali asimilasyonların yaşanması gibi pek çok olumsuzluklara neden olmuş, demir yumrukla yönetme yoluna gidilmiştir. Bununla birlikte 1945’te işgal son bulduğunda Kore’de sanayileşme için gerekli altyapı çalışmalarının ilerlediği de görülmektedir.

Dokuzuncu bölüm, karanlık vadi (1930-1945) başlığını taşımakta ve 1929 Büyük Buhranı ile II. Dünya Savaşı arasındaki dönemi ele almaktadır. Tüm dünyada olan aşırı milliyetçi hükümetlerin başa gelmesi vb. gibi gelişmeler Doğu Asya ülkelerinde de benzer şekilde hayata geçmiştir. Hem Japonya’da hem de Çin’de milliyetçi hareketlerin güç kazandığı ve askeri anlamdaki harcamaların arttığı görülmektedir. Özellikle Japonya ele alınan dönemde 1929 buhranını çabuk atlatarak, askeri anlamda güçlenmeye yönelik hamlelerde bulunmuş ve emperyal bir tutum içerisine girdiği görülmüştür. Kore’yi 1905 yılından beri ilhak eden Japonya, Çin’e de savaş açmış ve belli bir süre başkent Nanjing’i (1937 yılında) işgal etmiştir. Bölgede işgaller 1945’te ABD’nin savaşa

dahil olmasıyla son bulmuştur. 1945'te ABD ve Sovyetler arasında ikiye bölünmek üzere Kore'nin Japon işgali de son bulmuştur. Bölge açısından (savaşı kazanan Çin dahil olmak üzere) özellikle Japonya için ciddi kayıpların yaşandığı bir dönem olmuştur. II. Dünya Savaşının kazananı kuşkusuz ABD olmuştur ve bu döneme kadar İngiltere'nin egemen olduğu uluslararası sistemin yeni hegemon gücü ABD haline gelmiştir. Ele alınan dönemdeki bir diğer önemli husus, Çin'de Mao Zedong önderliğindeki Marksist hareketin güç kazanmasıdır. Marksist düşüncenin işçi sınıfı üzerinden inşa ettiği düşünceyi Çin'in iç dinamiklerine uyarlayan Mao, köylülerin itici güç olduğu komünist bir sistemi hayata geçirmeyi hedeflemiştir

Onuncu bölüm, 1945'ten itibaren Japonya başlığını taşımakta ve II. Dünya Savaşı'ndan ciddi kayıplarla çıkan bir ülke olan Japonya'nın 1960-70'li yıllara geldiğinde "Japon mucizesi" konumuna nasıl yükseldiği ele alınmıştır. Böylesi bir gelişme yaşanmasında, ABD'nin bölgedeki Çin, Rusya, Kuzey Kore gibi komünist ülkelerin de varlığı nedeniyle bir müttefik elde etme istediğinin önemli bir belirleyici olduğu ifade edilebilir. Japonya örneği ile güçlü, demokratik bir kapitalist ülkenin varlığı komünizmin yayılmasına da engel teşkil edecek türdendir. Bu anlamda özellikle sendikalaşma, tarım arazilerinin yeniden dağılımı, sosyal güvenliğin sağlanması gibi olumlu adımların atıldığı görülmektedir. Aynı zamanda Japonya, Doğu Asya'daki ilk kalkınmacı devlet olarak kabul edilmektedir. Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın (MITI) kurulması, planlı ve devlet yönlendirmesiyle ekonominin güçlenmesi politikaları hayata geçirilmiştir. 1980'li yıllara geldiğinde özellikle otomobil üretiminde dünya ekonomisinde önemli bir konuma gelmiştir. Bununla birlikte 1980-90 dönemleri ticaret savaşları olarak adlandırılan bir dönem yaşamış ve bu durum Japon mucizesinin sonu olarak adlandırılmıştır. Emlak ve borsa balonlarının patlaması vb. gibi olayların da yaşandığı dönemde ekonomik büyüme sekteye uğramış olmakla birlikte günümüz ekonomisinde de Japonya hala güçlü bir yere sahiptir.

On birinci bölüm, 1945'ten itibaren Kore başlıklı bölümde, Japon işgalinin sona ermesi sonrasında Kore'nin Güney ve Kuzey Kore olarak ikiye bölünmesi ve sonrasında her iki yeni ülkenin nasıl bir seyir izlediğine yer verilmiştir. Kuzey Kore'nin Juçe olarak ifade edilen kendi kaynaklarına dayalı güçlü bir ülke olabilme felsefesini

Yayın Tanıtımı /Book Review: Çakmak, Doğu Asya Tarihi: Çin,...

benimsediği ve monarşik bir komünist sisteme sahip olduğu belirtilmiştir. Güney Kore ise kapitalist sistemi benimsemiş ve ülkede, savaş sonrası dönemde ABD desteğinin önemli bir yere sahip olduğu belirtilmiştir. Sonraki dönemlerde ise Japonya örneğinden de faydalanarak planlı ekonomiye geçilmiş ve devlet destekli çabollerin kurulmasıyla güçlü bir ekonomik yapıya ulaşılmıştır. Güney Kore örneğinde otoriter bir devlet yapısının benimsendiği ve işgücü maliyetlerini minimize ederek ekonomik büyümeyi sağlama yoluna gidildiği görülmektedir. 1980 sonrası dönemde ise ücretlerin görece yükseldiği bir işgücü piyasasına sahip olan Güney Kore, sanayileşmesini sağlamış ve önemli dış yatırımları olan bir ülke konumuna gelmiştir.

On ikinci ve son bölüm, 1945'ten itibaren Çin başlığını taşımakta ve II. Dünya Savaşından günümüze kadar olan süreçte Çin ele alınmaktadır. II. Dünya Savaşı tüm bölge için olduğu gibi Çin için de önemli kayıpların, yolsuzluk, karaborsa gibi sorunların yaşandığı bir dönem olmuştur. Savaş sonrası 1949 tarihinde Pekin, Mao Zedong liderliğinde komünistler tarafından ele geçirilmiş ve Çin Halk Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Komünist ilkelerin Çin'in özel koşullarına uyarlanmış hali olan Çin Halk Cumhuriyeti'nde, Sovyetler Birliği'nin yardımları önemli bir yere sahiptir. İktisadi alt yapının uygun olmaması sorununa rağmen "Büyük Sıçrama Planının (1958)" hayata geçirilmesi, beraberinde ciddi sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Çok istenirse her şeyin başarılacağı düşüncesinden hareket eden plan, uygulamada ciddi sorunların yaşanmasına neden olmuş ve sonucunda ciddi yoksullukların, kıtlığın yaşanmasına yol açmıştır. Ele alınan dönemde bir diğer önemli husus, Kültür Devrimi olarak ifade edilen ve geleneksel ve batılı tüm hususların yok sayılıp yeni bir Çin kültürü oluşturulması düşüncesinin egemen hale gelmesidir. Yaşanan sorunlara 1960'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin desteğini çekmesi de eklendiğinde Çin Halk Cumhuriyeti yeni bir rota belirlemiştir. ABD ile yakın ilişkiler geliştirilmiş ve Deng Xiaoping liderliğinde uygulanan reformlarla piyasa ekonomisine geçiş yaşanmıştır. Söz konusu ekonomi politikası ile Çin ucuz işgücü ile uluslararası ekonomik sisteme entegre olmakta ve yabancı yatırımları çekecek (vergi muafiyetlerinin uygulandığı Özel Ekonomik Bölgelerin oluşturulması vb. yollarla) politikaları hayata geçirmeye başlamıştır. Yeni ekonomik sistem ile önemli ekonomik büyüme sağlanmış fakat gelir eşitsizliği başta

Yayın Tanıtımı /Book Review: Çakmak, Doğu Asya Tarihi: Çin,...

olmak üzere ciddi işgücü sömürülerinin yaşanması beraberinde gelmiştir. Ucuz işgücünü oluşturabilmek için ücretlerin düşük tutulması, sendikalaşmaya izin verilmemesi, ter atölyeleri olarak ifade edilen çalışma koşullarının olumsuz olduğu çalışma biçiminin yaygınlaşması yollarına başvurulmuştur. Tüm bu sorunlarla birlikte özellikle 2008 krizinin görece hızlı atlatılması ve sonrasında ABD'ye borçların verilmesi vb. yollarla Çin uluslararası sistemde önemli bir aktör olduğunu göstermiştir. Önümüzdeki süreçte de öneminin artarak devam etmesi beklenmelidir.

Çalışmanın Katkısı ve Sınırlılıkları

Doğu Asya bölgesindeki Çin, Japonya ve Kore tarihini ele alan kitabın kapsamı oldukça geniştir. Hem üç farklı ülkeyi konu edinmesi hem de yazılı ve hatta sözlü tarihin başlangıcından itibaren 21. yüzyıla kadarlık olan dönemin incelenmesi, kapsamının ne denli geniş olduğunu göstermektedir. Sözü edilen husus, çalışmayı bölgenin zaman ve mekan açısından bütünlük içinde incelenmesini sağladığı için önemli bir temel kaynak haline getirmektedir. Ancak kapsamın oldukça geniş olması konuları takip noktasında sorunların yaşanmasına neden olabilmektedir. Kapsam genişliğinin bir sonucu olarak, kitapta konulara- dönemlere verilen önem arasında farklılıkların yaşanmasına neden olmuştur. Örneğin yazarın Han ve Tang hanedanlıkları dönemi konusunda uzmanlığının olmasının da bir sonucu olarak hanedanlık dönemlerine ayrılan yer ile güncel tarihe ayrılan alan arasında denge sorununun olduğu ifade edilebilir. Örneğin, bölge tarihi açısından oldukça önemli ve belirleyici olan Kültür Devrimi, Kuzey Kore vb. ile ilgili çok özet bilgilerle yetinilmiştir. Bir diğer ifade edilebilecek husus, bir okuyucu olarak kitabın ilk kısımlarında bir Çin tarihi kitabı okuyormuş izlenimi uyandırabilmektedir. Böylesi bir izlenimin ortaya çıkmasında Japonya ve Kore'nin ilk dönem tarihiyle ilgili bilgilerin sınırlı olması ve söz konusu bilgilerin Çin yazılı kaynaklarından elde edilebilmesinin etkisi muhtemelen büyüktür.

Çalışmanın, bölgenin dünya tarihinde önemli bir yere sahip olduğu ve bu nedenle ele alınmaya değer olduğu temel motivasyonu olmakla birlikte sözü edilen bölgenin hangi boyutlarıyla ele alınacağı gibi bir taslağı yoktur. Konunun hangi boyutlarının ele alınacağı, hangilerinin kapsam dışında tutulacağı yönünde bir plana sahip değildir. Bu durum kapsam açısından çok geniş bir coğrafyanın ve zamansal kesitin ele alındığı çalışmada, tarihsel olayların

Yayın Tanıtımı /Book Review: Çakmak, Doğu Asya Tarihi: Çin,...

sıralanmasıyla yetinilen bir anlatımın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Çalışma, egemen Batılı iktisat anlatısının eksik yönlerini göstermesi açısından önemlidir. Egemen iktisat anlatısı, iktisat tarihini 16. yüzyıldan başlatır ve Batılı güçlerin egemen olduğu sistemi konu edinir. Sözü edilen anlatıda, Batılı güçlerin sahip oldukları yaratıcı ve rekabetçi güç ile kapitalist sistemi meydana getirdikleri temel varsayımdır. Dolayısıyla 16. yüzyılda oluşan uluslararası ticaretin birdenbire oluştuğu kabulü vardır. Çalışma, temel olarak bu varsayımı eleştiri olarak ortaya çıkmamıştır fakat Doğu Asya ülkelerinin tarihini ele alarak iktisat tarihi için oldukça önemli ve belirleyici olan Batı dışındaki ülkelerin de olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada, 6. yüzyıldan başlayarak ulus ötesi ticaretin yapıldığı, 13. yüzyılla birlikte uluslararası ticaretin Çin merkezli önemli bir boyuta ulaştığı ve 19. yüzyıla kadar bu gücün görece zayıflasa da devam ettiği belirtilmiştir. Dolayısıyla kapitalist sistemin oluşmasında ve uluslararası bir özellik kazanmasında daha önce yaşanan gelişmelerin büyük bir öneme sahip olduğu belirtilmiş olmaktadır.

Kaynakça

Abu-Lughod, J. (2020). Avrupa Hegemonyasından Önce: 1250-1350 Yılları Arasında Dünya Sistemi, Çev. Cansen Mavituna, İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.

Cai, K. G. (2018). The One Belt One Road and the Asian Infrastructure Investment Bank: Beijing's New Strategy of Geoeconomics and Geopolitics. *Journal of Contemporary China*, 27(114), 831-847.

Hobson, J. M. (2020). Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri, Çev. Esra Mert, 7. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

McKinsey Global Institute, (2019), *Asia's Future Is Now*, <https://www.mckinsey.com/featured-insights/asia-pacific/asia-future-is-now>, Erişim Tarihi: 28.12.2021